

УДК: [378.4: 34] : 343.84 (477)

І.Г. БОГАТИРЬОВ

кю.н., доцент, проректор з навчальної роботи Чернівецького юридичного коледжу ДДУПВП

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ

Рівень цивілізованості сучасної держави визначається характером ставлення суспільства до найуразливіших верств населення. Новою якісною ознакою сучасного стану світобудови прогресивної частини населення кожної країни є формування більш демократичної системи поглядів на злочинця як людину і невтомний пошук шляхів повернення його до правослужного життя.

Реформування кримінально-виконавчої системи нашої держави має велике міжнародне значення, адже Україна як член Ради Європи взяла на себе зобов'язання дотримуватись Європейських тюремних правил (1987 рік), Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (1950 рік) та інших міжнародних правових актів.

Згідно цих документів, кримінально-правова політика держави визначає фахові заходи впливу на злочинність, кримінальну відповідальність, мету, систему і види покарань, їх зміст, а також звільнення від покарання і впливає на загальнодержавну політику боротьби зі злочинністю, частково на профілактику рецидивної злочинності методом адаптації осіб, які відбули покарання і надання їм необхідної допомоги.

Головною ланкою для створення умов всебічного виконання пенітенціарних функцій є система органів та установ виконання покарань - від центрального апарату до виправної установи, а також із суттєвим елементом цієї структури - навчальними закладами підготовки кваліфікованих фахівців.

Еволюційне оновлення нашого суспільства повинно мати відповідне фахове забезпечення, яке здійснює система освіти взагалі та вища школа зокрема, оскільки саме тут, у вищих навчальних закладах, людина здобуває певну спеціальну

підготовку і формує себе як особистість.

Чернівецький юридичний коледж ДДУ ПВП є єдиним навчальним закладом, що готує спеціалістів для кримінально-виконавчої системи в Україні. Створене воно було у квітні 1992 р. постановою Кабінету Міністрів України №197.

Ліцензія Міністерства освіти та науки України засвідчує право коледжу на надання вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до молодшого спеціаліста і спеціальності 0601 "Право", 5.060102 "Правоохоронна діяльність".

Ефективність професійної діяльності спеціаліста в галузі кримінально-виконавчої системи залежить від того, хто буде її виконувати. Тому питання підготовки спеціалістів вищої кваліфікації для кримінально-виконавчої системи - це орієнтир на модель тієї діяльності, за якою будуть працювати майбутні випускники нашого коледжу. На думку професора О.П. Северова, а ми з нею згодні, фахівець кримінально-виконавчої системи має бути професіоналом-людиназнавцем, володіти багатством національної та всесвітньої культури, знаннями з філософії, соціології, психології, педагогіки та, безумовно, правознавства. Крім того, майбутній фахівець кримінально-виконавчої системи, по-перше, повинен бажати працювати в установах та органах Державного департаменту з питань виконання покарань, а, по-друге, володіти такими якостями, як професійно спрямована інтуїція, розвинутий інтелект, вміння спілкуватися, комунікативність, дружельюбність, тактовність та інші, а головне, щоб у загальній сукупності вони допомогли йому формуватися як унікальній та своєрідній особистості.

Безумовно, вище названі здібності необхідні працівникам дізнання, слідства, карного розшуку та

інших правоохоронних органів, яких готують вищі навчальні заклади України і які призначені виконувати спільне завдання - боротися зі злочинністю.

Одним із пріоритетних шляхів підготовки фахівців кримінально-виконавчої системи в Україні, на наш погляд, є національне виховання курсантів. Стержнем цієї системи виховання в коледжі є ідея підготовки майбутніх працівників кримінально-виконавчої системи, яка відіграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактору в суспільному житті, спрямованого на вироблення життєвої позиції курсанта, становлення його особистості.

Національний характер виховання полягає у формуванні молодого людини як громадянина України, незалежно від її етнічного походження. Основою національної системи виховання є спільність історико-географічного виміру, мови, культури і традицій, усвідомлення своєї належності до українського народу. Кожен з цих чинників визначає єдність сучасних, минулих і майбутніх поколінь, сприяє формуванню громадянина-патріота.

Виховання курсантів відповідає потребам етнокультурного відродження навчання їх в українських школах, дає широку можливість у засвоєнні історії України, традицій, звичаїв, мови, культури, формуванні почуття національної гідності.

Сучасне виховання в коледжі спрямоване на залучення молоді до світової культури й загальнолюдських цінностей. За своїми методами воно спирається на народні традиції, краєді надбання національної та світової педагогіки.

Національне виховання носить суспільний характер. До нього причетні сім'я, найближче соціальне оточення - формальні і неформальні об'єднання, громадські організації, засоби масової інформації, заклади культури, об'єднання тощо.

Даний напрямок має за мету визначити пріоритетні завдання виховання у безперервній системі національної освіти згідно прийнятої програми "Освіта. Україна XXI століття". Для цього систему виховання слід органічно поєднувати з процесом навчання курсантів з метою глибокого опанування основами наук циклу гуманітарних та соціально-економічних дисциплін і практичної підготовки.

Ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально-активна й національне свідомою людиною, яка наділена глибокою громадською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними та патріотичними почуттями, і є носієм кращих надбань національної та світової культури, особистість, здатна до саморозвитку і самовдосконалення.

Важливим напрямком у формуванні майбутніх фахівців є розвиток творчих міжнародних, громадських зв'язків і співробітництво з установами та органами кримінально-виконавчої системи.

Головною метою творчих зв'язків коледжу є реалізація потенційних можливостей найбільш якісної підготовки майбутніх спеціалістів, підвищення рівня кваліфікації викладацького складу, орієнтація освіти на показники світових стандартів. Все це здійснюється на основі виваженого, поступового наближення навчальних програм вузів-партнерів з перспективою їх взаємної сертифікації, визнання дипломів.

Реалізація головної мети пов'язана з вирішенням проблем приведення навчального плану у відповідність до загальноприйнятих світових стандартів, досягненням якісного рівня викладання, забезпечення навчального процесу сучасною матеріально-технічною та методичною базою.

За останні роки нові перспективи у цьому напрямку відкрилися для коледжу у зв'язку зі вступом України в листопаді 1995 року до Ради Європи, що сприяло розгортанню міжнародного співробітництва, обміну інформацією та продуктивному використанню знань та досвіду зарубіжних систем у викладацькій, науковій роботі, підвищенню кваліфікації викладацького складу коледжу.

У 1998 році було встановлено співробітництво з Центром підготовки співробітників пенітенціарної системи в м.Штраубінгу (Німеччина). Налагодується обмін та обговорення навчально-організаційної документації інституту з метою ідентифікації системи підготовки спеціалістів з приведенням пенітенціарної системи до міжнародних стандартів. Гостями коледжу були представники пенітенціарних систем Німеччини, Швейцарії, Великої Британії, Франції, Нідерландів.

Значне місце у навчально-виховному процесі коледжу відведено питанням, змісту та методиці формування у курсантів професійних і моральних якостей співробітника кримінально-виконавчої системи, їх приєднання до наукової творчості, самостійному випробуванню знань та практичних навичок у структурних питаннях реформування пенітенціарної системи України. Активну участь у даних заходах беруть і самі курсанти шляхом підготовки конкурсних робіт, виступів на науково-практичних конференціях, семінарах, участі в роботі наукових гуртків.

Однією із важливих проблем сучасного навчального процесу є взаємодія викладача і курсанта.

У цілому проблема відноситься до творчої лабораторії викладача і визначається рівнем його наукової та професійної підготовки. Дійсно, формування особистості викладача навчального закладу I-IV рівнів акредитації - процес складний, багатоплановий і до певної міри консервативний, котрий вимагає відповідного проходження всіх посадових щаблів викладача, старшого викладача, доцента і професора. При цьому мається на увазі захист кандидатської дисертації, оскільки тільки після

цього викладач вважається спеціалістом вищої кваліфікації. Крім того, на кожній посаді визначена необхідна кількість років перебування.

Разом з тим якість знання, фахова підготовка залежить від особистості викладача, володіння ним навчальним матеріалом, методикою та методологією предмету, дидактичними принципами та вмінням донести нормативні положення до курсанта. Важливе значення мають особистий педагогічний хист, педагогічна самобутність, майстерність, покликання викладача. Загальна широта освіти, наукова ступінь та вчене звання, особиста організованість, вимогливість, педагогічний такт, творчий пошук та загальна культура у поєднанні із зовнішнім виглядом (одаг, мова, жести, міміка) сприймаються курсантами надзвичайно швидко, гостро і в цілому об'єктивно.

Педагогічний досвід та методичні прийоми взаємодії викладача і курсанта складаються в процесі навчальної діяльності, суб'єктом якої виступає курсант. Він - головна дійова особа. Основне завдання викладача - навчити курсанта учитися, допомогти у засвоєнні нормативних навчальних дисциплін, допомогти отримати необхідні фахові знання.

Курсанти - особлива соціальна категорія, це специфічна спільність людей, організаційно об'єднаних коледжем. Історично ця соціально-професійна категорія склалася з часів утворення перших навчальних закладів (XI-XII ст.). Як соціальна група курсанти характеризуються професійною спрямованістю, сформованістю відношення до майбутньої професії, яка є наслідком професійного вибору та адекватності уявлення про обрану професію.

Курсантська пора - центральний період становлення особистості, проявлення індивідуальних інтересів, пора структурування інтелекту.

Суттєвим показником суб'єкта навчальної діяльності є його вміння виконувати всі види і форми навчального процесу. Результати досліджень свідчать, що більшість першокурсників не вміють слухати й конспектувати, особливо науково методичну літературу (записують лише 18-20% лекційного матеріалу), не вміють виступати перед аудиторією (лише - 25%), не володіють методом ведення дискусії (лише - 20%), бажають добре навчатися (лише - 35%), не завжди бажають добре навчатися (53,6%), зовсім не бажають навчатися (0,5%). Ось такі невтішні сьогоденні реалії серед першокурсників нашого коледжу.

У таких умовах перед викладачем стоїть завдання - навчити курсанта учитися, планувати й організувати свою діяльність, допомогти поступово набувати фахову підготовку у коледжі. На наш погляд, розпочинати таку роботу потрібно з того, що постійно підкреслювати з першого курсу: зі своєї доброї згоди курсант на тривалий час поставив себе в умови, де

навчання стало його основною працею. Ця праця - не просто пізнавальна діяльність, вона включає в себе відношення і спрямованість до навчання важкої розумової і фізичної діяльності.

Навчання у коледжі - це процес, у якому діє механізм формування особистості в науковому і соціальному плані. Процес, який не тільки управляється, але й самоуправляється. Управління йде від викладача, навчального плану, програми, навчальних посібників, керівництва коледжу, а також позаурочних сфер впливу, засобів масової інформації тощо.

Вся діяльність курсанта, на наш погляд, визначається ціннісними орієнтаціями на навчання, на свою майбутню професію, на той чи інший предмет, на форму академічних занять, на викладача тощо. Нерідко при цьому курсант керується ціннісними орієнтаціями групи, до якої він належить і яка для нього є орієнтиром.

Основою активності особистості, досить сталою характеристикою поведінки курсанта, є установка. Такою установкою може бути акт вступу до коледжу. Установка дає мотив, тобто внутрішню реакцію на той чи інший зовнішній стимул. Мотивом є бажання отримати диплом про закінчення коледжу.

Від бажання отримати диплом (та ще й з відзнакою) залежить активна діяльність курсанта як особистості, котра навчається, його відношення до всіх складових навчального процесу, до смислу навчання. Смысл, який має для людини діяльність, віддзеркалюється в її свідомості. Усвідомлення знань характеризується саме тим, який зміст вони набувають для людини.

Для курсанта смысл його участі в навчальному процесі визначається результатами навчальної діяльності. Перш ніж стати курсантом, особистість переводиться в стан готовності до нової ролєвої функції, до навчання у коледжі. Саме рішення про отримання юридичної освіти уже має стати моментом первинної адаптації.

Разом з тим, починаючи з першого дня перебування у коледжі, на курсанта обрушується лавина інформації. З першого курсу йому пропонують цикли лекцій, семінарських занять, практикуми, лабораторні тощо. При цьому наголошується, що все це є необхідною основою в діяльності майбутнього фахівця для кримінально-виконавчої системи України. Та курсант "дивиться на все своїми очима".

Суб'єкт навчання - він сприймає викладача як особистість, з якою він вступає в односторонній контакт, осягаючи чи не осягаючи матеріал даного заняття, в цілому весь предмет. Заняття служать для нього джерелом інформації, яку він пропускає через свою модель зовнішнього світу й оцінює, виходячи з власних установок та орієнтацій. Оцінці підлягає й науковий потенціал викладача. Причому сприйняття у молодому віці викликає бажання або наслідувати

свого наставника, або висловлюватися негативно на його адресу. Безумовно, не можна абсолютизувати думку курсанта про рівень знань викладача, але до неї потрібно прислухатися.

Виходячи з цього, перед викладачем завжди стоїть завдання - навчити курсанта умінню планувати й організувати свою діяльність. Питання це складне, важливе, пов'язане з постійною напруженою науково-методичною роботою викладача над підвищенням свого фахового рівня. Обраний шлях педагога-вихователя, фахівця своєї справи вимагає не тільки доброзичливості і такту по відношенню до курсанта, терпіння, вимогливості, зацікавленості в успіху, об'єктивності в оцінці знань, поважливого відношення, але і вміння ясно і доступно викладати матеріал навчального предмету, пояснювати складні місця, виділяти головні моменти, викликати і підтримувати інтерес аудиторії до свого предмету, слідкувати за реакцією аудиторії, задавати питання і спонукати до дискусії, дотримуватися логічної послідовності у викладанні матеріалу, демонструвати культуру мови, чіткість дикції, вміння знати напругу і втомленість аудиторії. Тільки і тільки за таких умов викладач буде приваблювати курсантів своєю високою ерудицією, манерою поведінки, зовнішнім виглядом та бажанням брати з нього приклад.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма "Освіта". Україна в ХХІ ст. - К., 1994.
2. Інформаційний збірник Міністерства освіти України - К., 1992. - Вип. 11-15.
3. Конституція України - К., 1996.
4. Андреев Д.А. Изучение основных личностных характеристик современного студента // Человек и общество. - Л., 1997.
5. Гольовий В.В. Формування основ педагогічної майстерності // Проблеми вищої школи. - К., 1993.
6. За даними ЮНЕСКО. Деякі цифри про навчання світового студентства // Освіта України. - 1997. - 14 листопада.
7. Кашица П.П. Професор і студент. - М., 1981.
8. Климчура педагогічного спілкування у вузі // Педагогічні тенденції. - К., 1995.
9. Коловезь В.М. Сучасний навчальний процес у вузі та взаємодія викладача і студента // Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції. Матеріали науково-методичного семінару. Випуск другий. - Чернівець, 2001. - С. 85.
10. Юрченко В. Вплив взаємодії між студентом і викладачем // Освіта і управління. - 1997. - №1.

УДК: 343.44 (477): 616-089.843

Лень В.В.

**старший викладач
кафедри кримінального
права та кримінології ЗЮІ МВС України,
підполковник міліції**

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ
ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ ЛЮДИНИ**

В світовому суспільстві і зокрема українському роками тривають дискусії щодо збереження життя певній категорії людей, використовуючи можливості трансплантології у медицині.

Безумовно, ця проблема у суспільстві досить болісна і відношення до неї досить неоднозначне.

Так лише в Україні на пересадку відповідних органів чекають сотні наших співвітчизників. На сьогодні в державі, у рік на пересадку тільки нирок чекають - 2500, а серця - 1500 громадян 1.

Ми вважаємо, що рівень вирішення проблеми трансплантації в будь-якій державі залежить від наступних основних умов:

1. відношення і розуміння членів суспільства у

державі (рівень демократії, цивілізованості, інтелектуальності та освітності нації);

2. відношення і розуміння представниками релігійних конфесій, які існують в цій державі;

3. рівня підготовки відповідних медичних кадрів і медицини в цілому;

4. рівня законодавчого забезпечення (Конституція, Закон "Про трансплантацію", відповідні накази і інструкції Міністерства охорони здоров'я тощо);

5. рівня науково-технічного потенціалу й розвитку держави в цілому.

Отже, слід відзначити, що проблема трансплантації органів людини